

Turkish Studies

Educational Sciences

Volume 13/11, Spring 2018, p. 693-705

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13200>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: Mart 2018 ✓ Accepted/Kabul: Haziran 2018

✍ Referees/Hakemler: Prof. Dr. Erdal AKPINAR – Doç. Dr. Şahin ORUÇ - Dr. Öğr. Üyesi Ayşin KAPLAN SAYI

This article was checked by iThenticate.

EĞİTİM FELSEFESİNİN YANSIMASI OLARAK ÖĞRENCİLERİN DEFTERLERİNİ ÇÖZÜMLEME: SOSYAL BİLGİLER DERSİ

Mustafa İÇEN* - Gül TUNCEL** - Cihan ÖZAY***

ÖZET

Türkiye'deki Sosyal Bilgiler öğretiminin genel yapısı, hem teorik olarak, hem de Sosyal Bilgiler Öğretiminde kullanılan öğretim stratejileri ile sınıf içi etkinliklerin tür ve nitelikleri boyutuyla pratik olarak incelenmiştir. Bir özel, iki devlet ilköğretim okulunda öğrenim görmekte olan 100 altıncı sınıf öğrencisinin sosyal bilgiler dersi defterlerinin ve sosyal bilgiler çalışma kitaplarının incelenmesi pratik boyutun ortaya konulmasına aracılık etmiştir. Bundan başka defterler ve sosyal bilgiler çalışma kitapları öğrencilerin tarihsel bilgiyi oluşturma ve kaynakları değerlendirme ve kullanma süreçlerine hangi ölçüde katıldıklarının belirlenmesi amacıyla da incelenmiştir. Bu çerçevede sınıf içi etkinliklerin sonucu ortaya çıkan öğrenci çalışmalarından alınan örnekler, Türkiye'deki Sosyal bilgiler öğretiminin temel felsefesinin ne olduğuna ilişkin bir bakış açısının geliştirilmesine yardımcı olacaktır. Araştırmanın sonucu, örnekleme yer alan öğrencilerin bilginin inşası, kaynakların değerlendirilmesi ve kullanımı süreçlerine etkin olarak katılıp katılmadıklarını göstermektedir. 2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzunda yeni programın vizyonunda özellikle temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan kullanan ve düzenleyen, sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken vatandaş yetiştirmek, vurgulanan nitelikler arasında yer almaktadır. Benzer niteliklere 2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında da atıfta bulunulmuştur. Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin bu nitelikleri geliştirmesi için öğretmenlerin ilerlemecilik eğitim felsefesi ve

* Arş. Gör. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi, El-mek: micen@yildiz.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, El-mek: gltuncel2@gmail.com

*** Öğretmen, MEB, El-mek: cihanozay@hotmail.com

yapılandırmacı öğrenme kuramının temel ilkelerini özümsemiş olması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler öğretimi, öğrenci defterleri, öğrenciler, sosyal bilgiler dersinde beceriler.

ANALYZING THE BOOKS OF THE STUDENTS AS A REFLECTION OF THE PHILOSOPHY OF EDUCATION: SOCIAL STUDIES COURSE

ABSTRACT

The general structure of social studies teaching in Turkey was examined theoretically and practically in terms of teaching strategies used in teaching social studies and type and characteristics of classroom activities. Examination of social studies notebooks and workbooks of 100 sixth grade students who are in a private two-state primary school shows the practical dimension. Also the social studies notebooks and workbooks were examined in order to determine to the extent how they participate in creating historical information and using the resources, and assessment of them. Samples of the students' works'll be helpful to improve a view about what the basic philosophy in teaching social studies in Turkey. The result of the search shows that the construction of knowledge of students, whether they participate in the process of assessment and usage of sources actively or not. In the 2005 Primary School Social Studies curriculum curriculum and guidelines, the vision of the new program is that the social scientists use information produced by the social scientists, especially those who are equipped with basic democratic values and respectful to human rights, who are sensitive to the environment they live in, who use and organize them in social and cultural context, and to educate active and productive citizens in social life are among the emphasized qualities. Similar qualifications have been found in the 2018 Social Studies course curriculum. In the social studies class, for the students to develop these qualifications, the teachers must have absorbed the basic principles of progressive education philosophy and constructivist learning theory.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Contemporary understanding in the teaching of Social Studies lesson aims to teach the dynamic information process, not the transfer of knowledge to students (Doğanay, 2002, p.36, Kabapınar, 2014) However, when examining the general characteristics of the Social Studies course teaching practices in 2005, it is evident that the Social Studies course focuses on transferring knowledge, making textbooks the sole source, making the teacher the sole authority, keeping the students in a position to listen, it seems to bear the traces of a teaching mentality that does not allow the opportunity to think creatively or explain personal opinions or bring different interpretations. This view often leads to the

student not being able to memorize and memorize the Social Studies course. (Çetin and Özcan, 2003: p. 26, Yıldız, 2003, p.184). In short, the situation that has taken place and the major changes in every part of the world have made it necessary to make new arrangements in curricula. Firstly, educating individuals who have the skills to adapt to the ever-changing and changing world, and internalizing both universal and national values, has come up as the main aim of the Social Studies course. For this reason, a new social studies program was needed in order to meet the needs of the students and the social studies course curriculum prepared based on the constructivist learning theory was put into practice by the Ministry of National Education in 2004 in pilot schools and gradually started to be implemented in 2005 as of the implementation results. In 2017, the positive and negative aspects of the 2005 program were reassessed and a Social Studies curriculum was created to be implemented starting from 2018 by making new regulations in line with needs. 2005 and 2018 Social Studies course curricula aim to provide students with a lot of emotional and social competence in addition to their knowledge-based gains as well as direct values and skills to be given directly to students. Even in 2018 the Social Studies curriculum competencies Turkey offers eight key competences defined by the frame. This means that, through the Social Studies lesson, students are able to internalize some skills and values as well as various information acquisitions. In this respect, both the 2005 and the 2018 Social Studies curriculum have been prepared on the basis of constructivist learning theory with the philosophy of progressive education philosophy. The progressive educational philosophy can be described in particular starting from the idea that John Dewey defines education as "development" and that an experience must be development-oriented to be educational. Drawing attention to the past experience of the experience, Dewey explains that the teacher should know the past experiences of the students by taking advantage of concepts such as a readiness, a build on prior knowledge, a structuring on the past as the teacher says, "the students should start from there," and build new learning experiences from these experiences advocates. Constructivist learning theory also emphasizes the students' prior knowledge and suggests that new learning should be built on prior knowledge. One of the basic ideas of constructivism is the idea that all information is constructed / constructed by the individual himself / herself. Constructivism in education extends to the work of Piaget and encourages educators to distinguish between developmental learning and memorizing learning. Developmental learning is defined as an effective learning process, in which permanent changes in students' approach to problems and new situations, such as defining Dewey as educational development. On the other hand, memorization is expressed as ineffective in terms of passive, short term and higher level learning. In this case, the constructive teachers support the active participation of the students in terms of lessons, ie reducing the weight of information transfer, establishing learning goals and maintaining them. For this reason, teachers have to know what students think and how they think. Because constructivist teachers refer to the methods that Piaget adopts from the "clinical method" and start with a question such as "What is your thoughts on this topic, what do you think?" And then provide the students with a problem through the scientific method steps of Dewey (Nodding, 2016, p. 126-131). Social Studies textbooks and workbooks are

therefore organized according to the same philosophical understanding and learning theory. Changes in the role of teachers and students in the classroom in the direction of the changing social studies class curriculum have occurred. According to constructivist learning theory, the teacher is not a person who provides information, but a guide who guides on the path leading to knowledge, and guides them to active learning environments in order to provide information structures for students. The student also has a structure that is actively structured in the center of the lesson that constructs the knowledge. However, it is unknown how much the 2005 Social Studies curriculum and the 2018 Social Studies curriculum, which will enter into force next year, have applied in practice, in other words, the new program based on the constructivist learning theory of teachers, has embraced the philosophy of education. Instructional programs and textbooks generally have a structure that reflects the ideal and expectations. The reflections of this work in the class are the Social Studies books and workbooks of the students. The aim of this research is to make an assessment by examining the social studies books and workbooks in order to see the reflections of the curricula in the class. In this context, student notebooks are the question of researching because they are seen as educational tools that can reveal the philosophy of education in practice. "How is the philosophy of education philosophy / reflections that form the basis of the activities in social studies books and workbooks?"

Method

Since the social studies books containing information about the cases targeted in the research will be examined on the basis of the main source as written material, document analysis is preferred as the research model. Document analysis is based on existing material that does not need to be collected by the researcher through any data collection (Yıldırım and Şimşek, 2005, p. 193-201). The study's study group is comprised of 100 sixth grade students studying in a private two-state primary school. The data of the study constitute the Social Studies books and workbooks of the students. The Social Studies books and study books which are examined in terms of certain criteria constitute the main data source of the research. The data obtained in the study are described by being subjected to a document review. In addition, observation data were used in the research. According to the researcher's opinion, a structured observation form prepared by the researcher was used to observe the situations that should be observed in the classroom environment in the direction of the previously determined and formed format.

Findings

The books kept by the teachers from the beginning of the academic year for the students were collected by the researchers for the purpose of studying at the end of the first semester. During this period, the Social Sciences Learning Course, the Life on the Earth and the Silk Road Turks were taught in the Social Studies course. Through these three units, the contents written by the students in the Social Studies books were examined and analyzed in terms of specific themes and the findings obtained were found to focus on the transfer of absolute truths and cultural transfer in the process of social studies course. This suggests

that traditional education is dominant in the classrooms where the students studied are studying the books. In other words, lessons are being conducted with a didactic approach as it is in the permanent and basic educational philosophies. This is also stated by Kneller (1964, p. 113) that the school should preserve traditional mind discipline methods among the basic principles of philosophy of education. Again, Kneller emphasized that the philosophy of fundamentalist education is not assimilating the material of the subject, which is recommended by the principal teacher of education. The basic principles of the philosophy of education of materialism in these expressions of Kneller clearly appear in the students' Social Information books. The researchers' notebooks and workbooks were observed in three 6th grade social studies classes in a private two state school, where students were examined, and the results obtained from the analysis of the notebooks reached supportive results. When the data obtained are evaluated, it is seen that Social Studies teachers have been teaching lessons that do not reflect the basic principles of constructivist learning theory and they continue their lessons with traditional / behavioral understanding before 2005.

Results

In the 2005 Primary School Social Studies curriculum curriculum and guidelines, the vision of the new program is that the social scientists use information produced by the social scientists, especially those who are equipped with basic democratic values and respectful to human rights, who are sensitive to the environment they live in, who use and organize them in social and cultural context, and to educate active and productive citizens in social life are among the emphasized qualities. Similar qualifications have been found in the 2018 Social Studies course curriculum. In the social studies class, for the students to develop these qualifications, the teachers must have absorbed the basic principles of progressive education philosophy and constructivist learning theory. Otherwise, although the curriculum of the Social Studies course is based on progressive education philosophy and constructivist learning theory, it is not successful in practice if the innovations from outside the education are not accepted by the items in the education. Analyzes of the Social Science books and workbooks and observations made in the classroom show that classes are still being taught with traditional / behavioral approaches before 2005. However, Dewey argues that there must be a relationship between the students and the subjects of their lessons, and argues that the absence of such a relationship is one of the major defects in the understanding of education (Noddings, 2016, p.32).

In a study on the analysis of the history course books of the students in the UK by Kabapınar (2006) on this subject, the students of the UK have encountered findings reflecting the existence of an education understanding that is compatible with the basic principles of constructivism. Although the curricula of the Social Studies course in 2005 and 2018 generally state that students have the opportunity to work as little social scientists, it is not yet very common.

Keywords: Teaching of social studies, students' notebooks, students, skills in social studies.

1. Giriş

Sosyal Bilgiler dersi öğretimindeki çağdaş anlayış, bilginin öğrenciye aktarılmasını değil, dinamik bilgi sürecinin öğretilmesini amaçlamaktadır (Doğanay, 2002, s.37; Kabapınar, 2014, s. 24). Ancak 2005 öncesinde Sosyal Bilgiler dersi öğretim uygulamalarının genel özellikleri incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinin, bilgi aktarmaya odaklanan, ders kitaplarını tek kaynak haline getiren, öğretmeni tek otorite haline getiren, öğrencileri araştırmaya yöneltmek yerine dinleyen, izleyen ve onaylayan konumunda tutarak düşünsel açıdan pasifleştiren ve tembelleştiren düzenlemeler, yaratıcı düşünmeye ya da kişisel görüşleri açıklamaya, farklı yorumlar getirme fırsatı tanımayan bir öğretim anlayışının izlerini taşıdığı görülmektedir. Bu manzara genellikle öğrencinin de Sosyal Bilgiler dersini ezber olarak nitelendirmesine ve sevmemesine yol açmaktadır. (Çetin ve Özcan, 2003, s. 26; Yıldız, 2003, s. 184). Kısaca bahsi geçen durum ve dünyadaki her alandaki büyük değişimler öğretim programlarında yeni düzenlemeler yapılmasını elzem kılmıştır. Öncelikle sürekli gelişen ve değişen dünyaya uyum sağlayacak becerilere sahip bireyler yetiştirmek ve hem evrensel hem ulusal değerleri içselleştirmek Sosyal Bilgiler dersinin temel amaçları olarak vuku bulmuştur. Bu nedenle öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte yeni bir sosyal bilgiler programına ihtiyaç duyulmuş ve yapılandırmacı öğrenme kuramına dayalı olarak hazırlanan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı 2004 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından pilot okullarda uygulamaya konulmuş, uygulama sonuçları doğrultusunda 2005 yılından itibaren kademeli olarak yürürlüğe girmiştir. 2017 yılında 2005 programının olumlu ve olumsuz yanları tekrar değerlendirilmiş ve ihtiyaçlar doğrultusunda yeni düzenlemeler yapılarak 2018 yılından itibaren uygulanmak üzere bir Sosyal Bilgiler öğretim programı oluşturulmuştur. 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları bilgiye dayalı kazanımların yanı sıra doğrudan verilecek değerler ve doğrudan verilecek beceriler başlığı altında öğrencilere duyuşsal ve sosyal pek çok yetkinliği kazandırmayı hedeflemektedir. Hatta 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programı Türkiye Yetkinlikler Çerçevesinin belirlediği 8 anahtar yetkinlik sunmaktadır. Bu da Sosyal Bilgiler dersi vasıtasıyla öğrencilerin çeşitli bilgi edinimlerinin yanı sıra birtakım beceri ve değeri de içselleştirmesini sağlamak anlamına gelmektedir. Bu doğrultuda hem 2005 hem de 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programı ilerlemeci eğitim felsefesi anlayışıyla yapılandırmacı öğrenme kuramı temel alınarak hazırlanmıştır (MEB,2005; MEB, 2018). İlerlemeci eğitim felsefesi özellikle John Dewey'in eğitimi "gelişme" olarak tanımlaması ve bir deneyimin eğitici bir hal alması için gelişme odaklı olması gerektiği fikrinden başlayarak tanımlanabilir. Dewey, deneyimlerin geçmiş deneyimlerle ilişkisine dikkat çekerek "öğretmenler, öğrenciler neredeyse oradan başlamalıdır" sözlerinde olduğu gibi bir hazırbulunuşluk, ön bilgiler üzerine inşa etme, geçmiş üzerine yapılanma gibi kavramlara atıfta bulunarak öğretmenin öğrencilerinin geçmiş tecrübelerini bilmesi gerektiğini ve yeni öğrenme deneyimlerini bu tecrübelerden yararlanarak inşa etmesini savunmaktadır. Yapılandırmacı öğrenme kuramı da öğrencilerin ön bilgileri üzerinde önemle durmakta ve yeni öğrenmelerin ön bilgiler üzerinde yapılanması gerektiğini ileri sürmektedir. Yine yapılandırmacılığın temel düşüncelerinden biri, bütün bilgilerin bireyin kendisi tarafından etkin bir şekilde yapılandırıldığı/inşa edildiği/oluşturulduğu fikridir. Eğitimde yapılandırmacılık Piaget'nin çalışmalarına kadar uzanmakta ve eğitimcileri gelişimsel öğrenme ve ezberci öğrenme arasında ayırım yapmaya sevk etmektedir. Gelişimsel öğrenme tıpkı Dewey'in eğitimi gelişme olarak tanımlaması gibi öğrencilerin problemlere ve yeni durumlara yaklaşımlarında kalıcı değişiklikler teşekkül ettiren etkin bir öğrenme olarak tanımlanmaktadır. Buna karşın ezberci öğrenme pasif, kısa süreli ve daha yüksek düzey öğrenmeler bakımından kullanışsız olarak ifade edilmektedir. Bu durumda yapılandırmacı öğretmenler ders anlatmanın yani bilgi aktarmanın ağırlığını azaltırken, öğrenme hedeflerini oluşturmaları ve sürdürmeleri açısından öğrencilerin etkin katılımlarını desteklemektedir. Bunun için de öğretmenler, öğrencilerin ne düşündüklerini ve nasıl düşündüklerini bilmek zorundadır. Zira yapılandırmacı öğretmenler Piaget'nin "klinik metodundan" uyarladıkları yöntemlere başvururlar ve derse "Bu konudaki düşünceniz nedir, ne düşünüyorsunuz?" gibi bir soruyla başlamaktadırlar ve

daha sonra Dewey'in bilimsel yöntem basamaklarıyla, sundukları bir problem üzerinden öğrencilerin çalışmalarını sağlamaktadırlar (Nodding, 2016, s. 126-131). Dolayısıyla Sosyal Bilgiler ders kitapları ve çalışma kitapları da aynı felsefi anlayış ve öğrenme kuramına göre düzenlenmiştir. Değişen Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı doğrultusunda öğretmen ve öğrencinin sınıf içindeki rollerinde değişiklikler meydana gelmiştir. Yapılandırmacı öğrenme kuramına göre öğretmen, bilgiyi sağlayan kişi değil, bilgiye götüren yolda rehberlik yapan, öğrencilerin bilgiyi yapılandırmalarını sağlamak amacıyla onları etkin öğrenme çevrelerine taşıyan bir rehber konumundadır. Öğrenci de aktif bir şekilde bilgiyi yapılandıran dersin merkezi noktasına yerleşen bir yapıya sahiptir. Ancak hem 2005 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı hem de önümüzdeki yıl yürürlüğe girecek olan 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programının uygulamada ne kadar yer bulduğu, bir başka deyişle öğretmenlerin yapılandırmacı öğrenme kuramına dayalı yeni programın eğitim felsefesini ne derece benimseyip hayata geçirdiği bilinmemektedir. Zira öğretim programları ve ders kitapları genel olarak ideal olanı ve beklentileri yansıtan bir yapıya sahiptir. Bu yapının sınıftaki yansımaları da öğrencilerin Sosyal Bilgiler defterleri ve çalışma kitaplarıdır. Bu araştırmanın amacı da öğretim programlarının sınıftaki yansımalarını görmek amacıyla Sosyal Bilgiler defterlerini ve çalışma kitaplarını inceleyerek bir değerlendirme yapmaktır. Bu bağlamda öğrenci defterleri, uygulamadaki eğitim felsefesini ortaya koyabilecek eğitim araçları olarak görüldüğünden araştırmanın problemini, "Sosyal Bilgiler defterlerindeki ve çalışma kitaplarındaki etkinliklere temel oluşturan sosyal bilgiler dersi öğretiminin eğitim felsefesi nedir/ yansımaları nasıldır?" sorusu oluşturmaktadır.

2. Yöntem

Bu araştırma nitel araştırma deseninde tasarlanmıştır. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 39).

2.1. Araştırma modeli

Araştırmada hedeflenen olgular hakkında bilgi içeren sosyal bilgiler defterleri, yazılı materyal olarak ana kaynak temelinde inceleneceğinden araştırma modeli olarak doküman analizi tercih edilmiştir. Doküman analizi, araştırmacı tarafından herhangi bir veri toplama aracıyla toplanmasına gerek olmayan mevcut materyale dayanır. Araştırma probleminin niteliği göz önünde bulundurularak yapılan doküman incelemesinde aşağıdaki basamaklar izlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 193-201).

1. Dokümanlara ulaşma: Araştırma probleminin doğrultusunda ihtiyaç duyulan doküman türü tespit edilmiş ve araştırmada kullanılacak doküman türü olarak Sosyal Bilgiler defterleri ilköğretim kurumlarında görev alan Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerine ulaşılarak kendilerinin izniyle toplanmıştır.

2. Özgünlüğü kontrol etme: Dokümanların özgünlüğü kontrol edilmiş, öğrenciler tarafından kaleme alındığı tespit edilmiş ve ilgi öğrencilerin ilgili ilköğretim kurumlarına devam ettikleri belirlenmiştir.

3. Dokümanları anlama: Araştırma sadece dokümanlara dayalı gerçekleştiğinden dokümanlar belirli bir sisteme dayalı ve karşılaştırmalı olarak çözümlenmiştir. Bir dokümanda ifade edilen şeylerin diğer dokümanlarda teyit edilip edilmediğine dikkat edilmiştir.

4. Veriyi analiz etme: Dokümanlar araştırmanın tüm veri setini oluşturduğundan, dokümanlar araştırmanın amacına göre kapsamlı bir betimsel analize tabi tutulmuştur.

5. Veriyi kullanma: Bir dokümanda adı geçen kişi ve kurumların isimleri gizli tutulmuş, araştırma bulgularında gerçek isimler yerine takma isimler (A öğrencisi, B okulu gibi) kullanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu bir özel iki devlet ilköğretim okulunda öğrenim görmekte olan 100 altıncı sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi söz konusu okul ve öğrencilerin isimleri kendilerinin isteği üzerine gizli tutulmuş, araştırma bulgularında takma isimler kullanılarak yer verilmiştir.

2.3. Verilerin toplanması

Araştırmanın verilerini öğrencilerin Sosyal Bilgiler defterleri ve çalışma kitapları oluşturmaktadır. Belirli ölçütler açısından irdelenen Sosyal Bilgiler defterleri ve çalışma kitapları araştırmanın ana veri kaynağını oluşturmaktadır.

2.4. Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen veriler doküman incelemesine tabi tutularak betimlenmiştir. Doküman incelemesi, bireye özgü davranış ve duyguların, araştırmacının belirlediği bir zamanda kaydedilmesi yerine olduğu anda ve bireyin kendisi tarafından özgün bir şekilde kaydedilmesi temeline dayanır (günlük vb durumlarda). Bu çalışmada, öğrencilerin tuttukları Sosyal Bilgiler defterleri ve çalışma kitapları eğitim felsefeleri açısından analiz edilmiştir.

Ayrıca çalışmada gözlem tekniği de kullanılarak veri çeşitliliği sağlanmıştır. Araştırmanın konusuna göre araştırmacı tarafından hazırlanan yapılandırılmış bir gözlem formu aracılığıyla sınıf ortamında izlenmesi gereken durumlar hakkında daha önceden tespit edilmiş ve oluşturulmuş format doğrultusunda gözlem uygulanmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

Bu bölüm, Sosyal Bilgiler defterlerinden elde edilen bulgular, çalışma kitaplarından elde edilen bulgular ve sınıf gözleminde elde edilen bulgular olarak sınıflandırılmıştır.

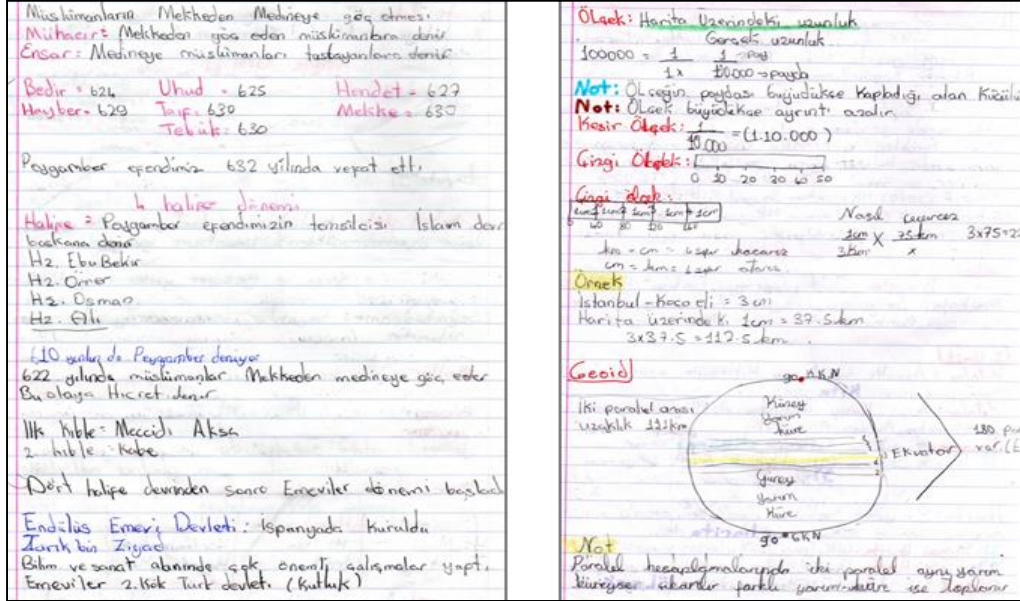
3.1. Sosyal Bilgiler defterlerinden elde edilen bulgular

Öğrencilere eğitim öğretim yılı başından itibaren öğretmenleri tarafından defter tutturulmuştur. Araştırmacılar tarafından defterler I. yarıyılın sonunda incelemek amacıyla toplanmıştır. Bu süre zarfında Sosyal Bilgiler dersinde *Sosyal Bilgiler Öğreniyorum*, *Yeryüzünde Yaşam* ve *İpek Yolu'nda Türkler* üniteleri işlenmiştir. Bu üç ünite boyunca Sosyal Bilgiler defterlerine öğrenciler tarafından yazılan içerik belirli temalar açısından irdelenerek çözümlenmiş, aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

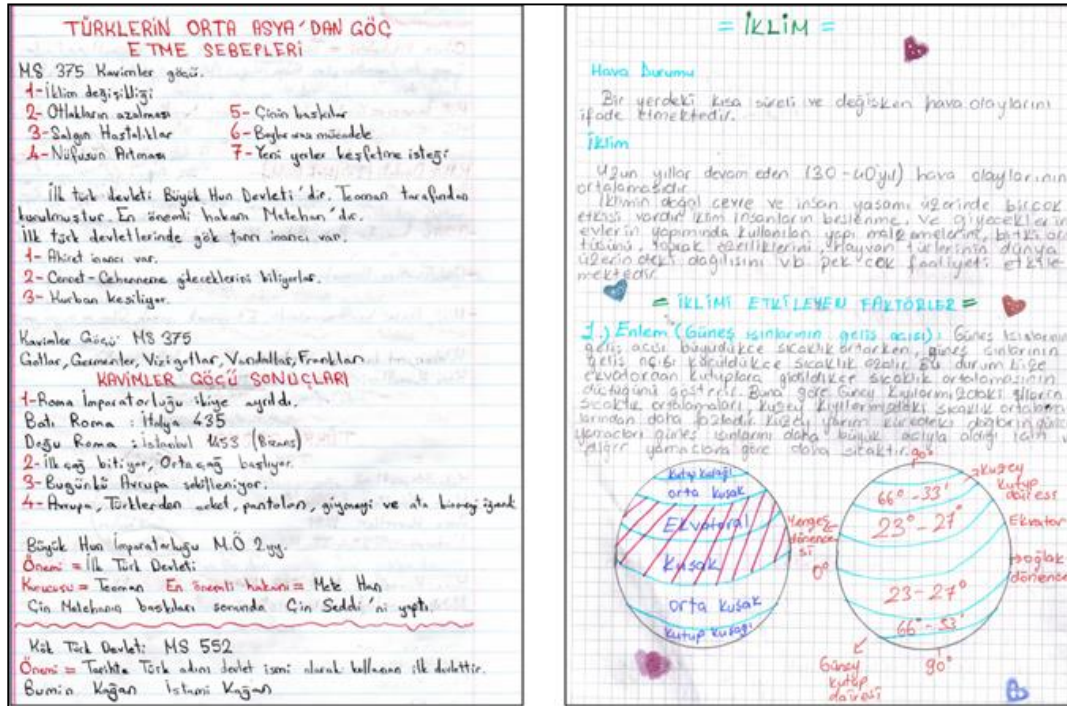
Tablo 1. Sosyal Bilgiler defterlerinden elde edilen bulgular

	Temalar	Frekans
Eğitimsel amaç	Mutlak doğruları aktarma	100
	Kültürel aktarım	100
	Uyum	2
	Toplumu yapılandırma	0
Yöntem	Geleneksel	100
	Yapılandırmacı	0
Öğretmenin rolü	Öğretmen odaklı	100
	Rehber öğretmen	0
Öğrencinin rolü	Etkin öğrenci	5
	Edilgen öğrenci	95

Tablo 1’de de görüldüğü öğrencilerin Sosyal Bilgiler defterleri eğitimsel amaç, yöntem, öğretmen rolü ve öğrenci rolü açısından çözümlenmiş ve elde edilen bulgular Sosyal Bilgiler dersinin işleme sürecinde, eğitimsel amaçlarının mutlak doğruları aktarma ve kültürel aktarım üzerine odaklandığı tespit edilmiştir.

Şekil 1. Öğrenci defterlerinden örnekler

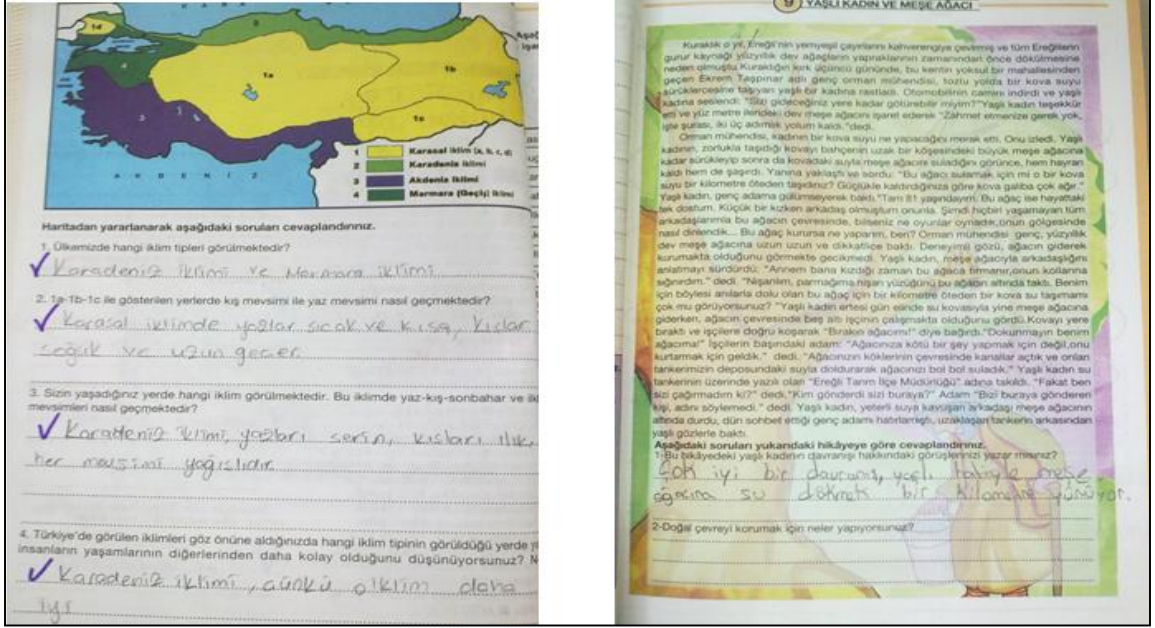

Şekil 2. Öğrenci defterlerinden örnekler

3.2.Çalışma kitaplarından elde edilen bulgular

Öğrencilere eğitim öğretim yılı başından itibaren öğretmenleri tarafından tutturulan defterlerin yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanan öğrenci çalışma kitabı da kullanılmıştır. Öğrenci çalışma kitapları araştırmacılar tarafından toplanarak Sosyal Bilgiler defterleri gibi irdelenerek çözümlenmiştir.

Şekil 4. Öğrenci defterlerinden örnekler

Şekil 4'te verilen örnekler öğretmen tarafından sınıfta yaptırılan ya da ödev olarak verilen etkinliklerin daha çok geleneksel eğitim anlayışına uygun olanların seçildiğini göstermektedir. İncelenen diğer öğrenci çalışma kitaplarında da çoğunlukla öğrenci yorumunu ve problem çözme becerisini gerektiren etkinliklerin boş bırakıldığı görülmektedir. Bunun da hazır olarak yapılandırılmış öğrenme kuramına dayalı etkinlikler verilmiş olsa bile öğretmen tarafından benimsenmediği takdirde işleme konulmadığının kanıtı olduğu söylenebilir.

3.3.Sınıf gözleminden elde edilen bulgular

Araştırmacı tarafından dönem boyunca defterleri incelenen öğrencilerin sınıflarında gözlem yapılmıştır. Aşağıdaki tabloda yer alan gözlem ölçütleri ile elde edilen bulgular sunulmuştur.

Gözlem ölçütleri	Özel okul	Devlet okulu I	Devlet okulu II
Ön bilgileri tespit etme	X	-	-
Problem sunma	-	-	-
Yeni bilgileri inşa etme	X	X	X
Öğrenci merkezlilik	-	-	-
Yöntem çeşitliliği	-	X	-
Kaynak çeşitliliği	X	-	-
Alternatif değerlendirme	X	-	-
Değerlendirme: Tamamen: + Kısmen: x Hiç: -			

Araştırmacılar defterleri ve çalışma kitapları incelenen öğrencilerin devam ettiği bir özel iki devlet okulundaki üç 6.sınıfta Sosyal Bilgiler derslerinde gözlem yaparak defterlerin analizlerinden elde edilen bulguları destekleyici sonuçlara ulaşmışlardır. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yapılandırmacı öğrenme kuramının temel ilkelerini yansıtmayan bir şekilde ders işlediklerini ve bu haliyle 2005 öncesi geleneksel/davranışçı anlayışla derslerine devam ettikleri görülmektedir.

Sonuç

2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzunda yeni programın vizyonunda özellikle *temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan kullanan ve düzenleyen, sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken vatandaş yetiştirmek*, vurgulanan nitelikler arasında yer almaktadır. Benzer niteliklere 2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında da atıfta bulunulmuştur. Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin bu nitelikleri geliştirmesi için öğretmenlerin ilerlemecilik eğitim felsefesi ve yapılandırmacı öğrenme kuramının temel ilkelerini özümsemiş olması gerekmektedir. Aksi takdirde Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı her ne kadar ilerlemeci eğitim felsefesi ve yapılandırmacı öğrenme kuramına dayalı olsa da eğitimin dışından yapılan yenilikler eğitimin içindeki öğeler tarafından benimsenmezse uygulamada başarıya ulaşmamaktadır. Sosyal Bilgiler defterleri ve çalışma kitaplarının analizleri ve sınıflarda yapılan gözlemler, sınıflarda derslerin hala 2005 öncesi geleneksel/davranışçı yaklaşımla işlendiğini göstermektedir. Oysa Dewey, öğrenciler ile derslerinin nesnelere arasında bir ilişki olması gerektiğini ifade etmekte ve böyle bir ilişkinin yokluğunun eğitim anlayışındaki önemli kusurlardan biri olduğunu ileri sürmektedir (Noddings, 2016, s.32).

Bu konuyla ilgili Kabapınar (2006) tarafından yapılan İngiltere'deki öğrencilerin tarih dersi defterlerinin analizi ile ilgili bir çalışmada İngiltere'deki öğrencilerin defterleri yapılandırmacılık temel esasları ile uyumlu bir eğitim anlayışının mevcut olduğunu yansıtan bulgularla karşılaşılmıştır. 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları genel olarak öğrencilerin küçük birer sosyal bilimci gibi çalışabilecekleri fırsatlar sunulmasını belirtse de henüz bu tecrübenin çok yaygın oluşmadığı görülmektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersinin daha etkin hale gelebilmesi ve vizyonunu gerçekleştirilebilmesi için aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Öğrencilerin yaratıcı düşünme, problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirebilecek nitelikte etkinlikler düzenlenmeli ya da öğrenci çalışma kitabında sunulan bu nitelikteki etkinliklerin öğrenci tarafından yapılması sağlanmalıdır.
- Öğretmenlerin, Sosyal Bilgiler dersinin kazanımlarına paralel olarak toplumsal sorunları eğitim ortamına getirmeleri ve dolayısıyla öğrencinin topluma uyum sürecindeki etkililiğini arttırmaları önerilebilir.
- Öğretmenlerin, verdikleri ödevleri değerlendirerek öğrencilere geri dönüt vermeleri önerilmektedir. Zira incelenen Sosyal Bilgiler defterlerinde ve çalışma kitaplarında, öğrencilerin sadece ödevi yapıp yapmadığı kontrol edilmiş, ancak doğruluğu hakkında herhangi bir geri dönüt verilmemiştir. Bu durumda öğrencilerin yanlış bir bilgiyi özümsemeleri söz konusu olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aslim-Tüfekçi, S. (2011). "Yapılandırmacı Yaklaşım". *Öğrenme Öğretme Kuram ve Yaklaşımları*. Ed. Sevil Büyükkalan Filiz. Ankara: Pegem Akademi. S: 335-354.
- Çetin, M. & Özcan, K. (2003). Bilimsel Analiz Yöntemi ve Eğitim. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. Yıl: 2003. Sayı: 18 (25-38).

- Doğanay, A. (2002). "Sosyal Bilgiler Öğretimi". *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ed. Cemil Öztürk & Dursun Dilek. Ankara: Pegem A Yayınları. S: 15-46.
- Kabapınar, Y. (2006). *Eğitim Felsefesinin Yansıması Olarak İngiliz Öğrencilerin Tarih Dersi Defterleri: Nicola ve Arkadaşlarının Tarihsel Bilinçlerinin Oluşum Sürecinden Kesitler*. Milli Eğitim. Sayı: 170. Cilt-sf: 8-31.
- Kneller, G. F. (1964). *Introduction to The Philosophy of Education*. USA: John Wiley & Sons Inc.
- Mayring, P. (2000). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*. (çev. Adnan Gümüş & M. Sezai Durgun). Adana: Baki Kitabevi.
- MEB. (2005) *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. TTK.
- MEB. (2018) *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. TTK.
- Nodding, N. 2016. *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tuncel, G. (2004). Öğretmenlerin Kendi Eğitim Felsefelerini İnşa Etmeleri Üzerine. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı: 10. Cilt: Felsefe ve Eğitim. Sayfa: 223-242.
- Yanpar, T. (2006). "Etkili ve Anlamlı Öğrenme İçin Kuramsal Yaklaşımlar ve Yapılandırmacılık". *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*. Ankara: Pegem A Yayınları. S: 85-109.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, Ö. (2003). Türkiye'de Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çağdaş Çözüm Önerileri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı: 15. Yıl: 2003/2 (181-190).